

SAMIT ENERGETSKE BUDUĆNOSTI SET TREBINJE 2021

20-21.
MAJ

J.U. KULTURNI CENTAR TREBINJE,
REPUBLIKA SRPSKA

www.setrebinje.com

SET
SAMIT ENERGETIKE TREBINJE

Samit energetike Trebinje vodeći je regionalni poslovni događaj na temu energetske budućnosti i održivosti elektroenergetskog sistema regiona. Svake godine okuplja nekoliko stotina poslovnih i političkih lidera, stručnjaka iz industrije, akademika i pionira tehnologije kako bi nadahnuli nove komercijalne mogućnosti, stvorili vrijedne veze, pokrenuli buduće investicije i omogućili rast poslovanja.

Kao globalno mjesto za poslovanje, inovacije i razmjenu znanja u jednom od najljepših gradova u regionu Trebinju, Samit energetske budućnosti posvećen je tome da vam pomogne da stvorite nove odnose i potražite praktična rješenja za sve što vaše poslovanje treba u budućnosti, u pogledu energije, energetske efikasnosti, pametnih mreža i finasiranja projekata u energetici.

Samit energetike Trebinje 2020 u brojevima

526
UČESNIKA IZ
11
ZEMALJA

84
KOMPANIJE
11
ZEMALJA

44
PANELISTA
11
UVODNIČARA

10
MINISTARA

8
ZAKLJUČAKA

89%

ZADOVOLJNI TEMAMA
PANELA

87%

ZADOVOLJNI
DOGAĐAJEM

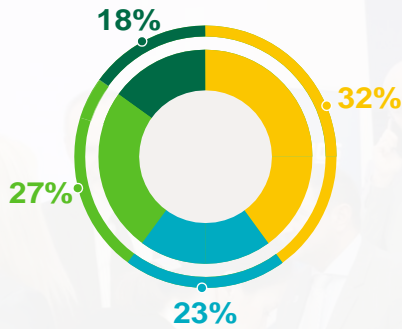
87%

PRISUSTVAĆE
NAREDNOM
SAMITU

77%

OBRADENE TEME
DIREKTNO UTIČU NA
NJIHOVO POSLOVANJE

Profil učesnika

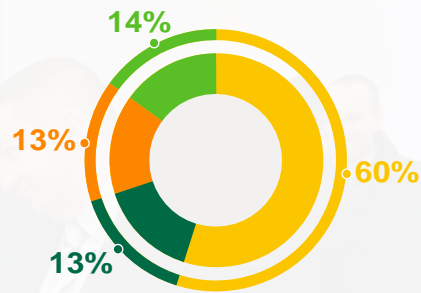
32% Šefovi odjela, menadžeri, supervizori.

27% Direktori, izvršni direktori, predsjednici uprava, finansijski direktori,

23% Inženjeri, dizajneri, arhitektae

18% Konsultanti, analitičari, poslovni stručnjaci, tehnički stručnjaci, projekt menadžeri.

Djelatnosti učesnika

60% Proizvođači električne energije, izvođači radova, konsultanti.

14% Opštine, nevladine organizacije, regulatori.

13% Dobavljači tehnoloških usluga, upravljanje imovinom, upravljanje projektima.

13% Dobavljači pametnih tehnologija, robotika, dizajn.

“ Izražavamo iskreno zadovoljstvo što smo imali čast učestvovati na Samitu energetike u Trebinju i ujedno sve čestitke na izvanrednoj organizaciji

Aleksandar Jegdić
Sekretar
Regulatorna agencija za eneregitu RS (RERS)

“ Čestitke za odlično organizovan i posjećen Samit, bilo mi je zaista zadovoljstvo biti učesnik Smart City panela. Želim Vam puno uspjeha u daljnjem radu i nadam se da se vidimo i naredne godine.

Muhamed Semić
Viši menadžer
Deloitte

• Top zemlje

Zastupljeni su bili učesnici iz

11 zemalja

ITALIJA FRANCUSKA SJEVERNA MAKEDONIJA
SLOVENIJA
BOSNA I HERCEGOVINA
SRBIJA MAĐARSKA AUSTRIJA
NJEMAČKA CRNA GORA ENGLESKA

GENERALNI POKROVITELJ

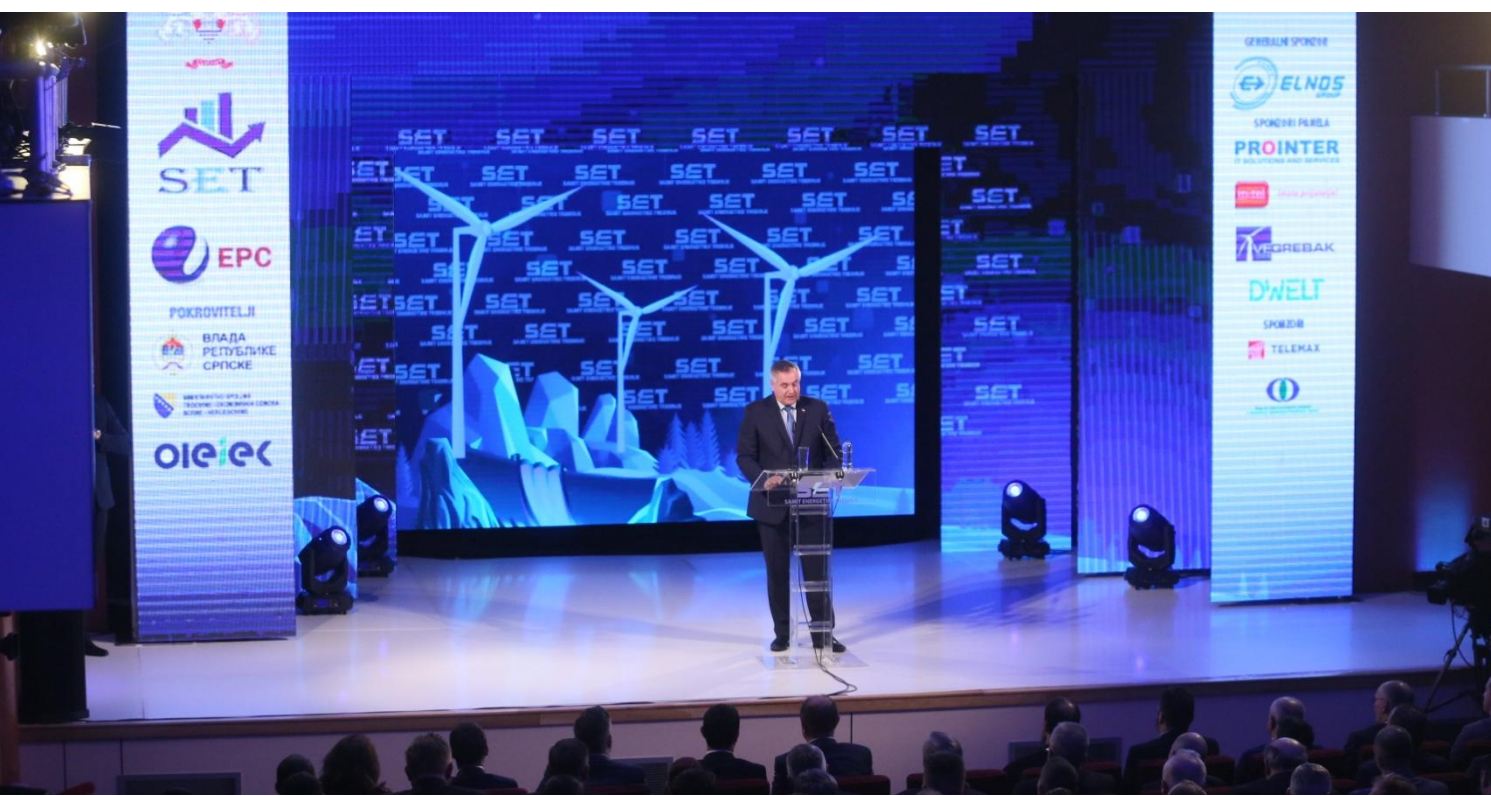

MINISTARSTVO SPOLJNE TRGOVINE
I EKONOMSKIH ODNOSA BIH

ZLATNI POKROVITELJ

ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

100 ¹⁹²¹/₂₀₂₁
KONČAR
DOBRIH 100 GODINA.

MH Elektroprivreda Republike Srpske želi da kroz razvoj energetskeg sektora ima važnu ulogu u razvoju Republike Srpske

Cilj je da se sa kvalitetnim programima, a koji su usaglašeni sa ekološkim standardima i atraktivni na tržištu, omogući dobit za potrošače, društvo i kompaniju.

Strateški ciljevi MH ERS u predstojećem periodu su:

- Potpuno korišćenje kapaciteta, efikasno upravljanje sistemom i kvalitetno snabdijevanje električnom energijom svih potrošača u Republici Srpskoj.
- Očuvanje pozicije vodećeg snabdjevača električne energije u Republici Srpskoj.
- Sanacija i rekonstrukcija postojećih proizvodnih i distributivnih kapaciteta.
- Smanjenje troškova poslovanja.
- Smanjenje distributivnih gubitaka.
- Jačanje u trgovini električnom energijom.
- Podizanje efikasnosti privređivanja na viši nivo, sa krajnjim ciljem ostvarivanje boljih poslovnih rezultata.
- Izgradnja novih energetskih objekata u Republici Srpskoj.

Skenirajte QR kod i čitajte najnoviji broj godišnjeg magazina Elnos Grupe.

ZNANJEM UPRAVLJAMO ENERGIJOM

ELNOS BL BOSNA I HERCEGOVINA ELNOS SRBIJA ELNOS INŽENJERING CRNA GORA
ELNOS MAKEDONIJA ENS HRVATSKA ENS SLOVENIJA ELNOS NORVEŠKA ELNOS ŠVEDSKA
ELNOS ISLAND ELNOS NJEMAČKA ELNOS PORTUGAL ELNOS ŠPANIJA

PRINTER
IT SOLUTIONS AND SERVICES

od 2015. godine

PRINTER ITSS

Kompanija Printer ITSS, lider u digitalnoj transformaciji u Bosni i Hercegovini, već pet godina radi na stvaranju modernog i naprednog poslovnog okruženja. Osluškujući potrebe klijenata, nudi im inovativna rješenja u oblasti informacionih tehnologija i sa njima radi na ostvarivanju optimalnih poslovnih rezultata.

Usvajajući globalne tehnologije i prilagođavajući ih lokalnim potrebama, Printer je postao lider u oblasti SAP, DMS i GIS rješenja, kao i komunikacionih, "Smart City" i rješenja za DATA infrastrukturu.

Kompanija je prepoznala i značaj rada na sistemu tehničke zaštite, a sa timom profesionalaca iz oblasti telekomunikacija spremno je prihvatila izazov projektovanja i izgradnje telekomunikacionih i energetskih sistema. Naša rješenja uspješno su implementirana u državne institucije, javne ustanove i vodeće kompanije u BiH i regionu.

„Kompanija Printer ITSS je u 2019. godini proglašena za najuspješniju IT kompaniju u BiH sa prihodima od preko 44.000.000,00 KM.“

DWELT

s o f t w a r e

DISTRIBUTE, SELL &
MANAGE CLEAN ENERGY

Cloud-based
software platform
for energy businesses

GET IN TOUCH WITH US!

Request demo at business@dwelt.net

IN 2021, SEE YOU AT:

E-World Energy and water
Ecosummit Berlin 2021

EM-POWER Munich Exhibition 2021
ENLIT Milano 2021

www.dwelt.net

ENERGETSKE STRATEGIJE I ENERGETSKI KLIMATSKI PLANOVU U REGIONU

"The secret of change is to focus all of your energy, not on fighting the old, but on building the new" Socrates

"Svijet raste kao nikada do sada. Sav taj rast zahtijeva energiju. Više energije, zbog želje za smanjenim okolišnim otiskom, zahtijeva da energija bude proizvedena i isporučena na drugačije načine. Sve to traži naše prilagođavanje i pronalazak novih pristupa, nazivamo to energetske tranzicijom.

Energetska tranzicija uključuje promjenu vrste izvora energije, iz neobnovljive u obnovljive, a koji i dalje zadovoljavaju globalnu potražnju. Trenutna tranzicija s fosilnih goriva (prije svega ugljen i plin) na energiju bez udjela ugljika nije prva energetska tranzicija koju je svijet doživio. Ovo je već, zapravo, četvrta. Prva (1830.-1950.), prijelaz s tradicionalnog biogoriva (prije svega drva) na ugljen; druga (1950.-1980.), prijelaz na naftu i naftne proizvode; treća (1980.-2020.), prirodni plin.

Da bi se izbjegli najgori klimatski događaji, emisije stakleničkih plinova na globalnoj razini morat će se prepoloviti do 2030. godine, ali, što će biti još izazovnije, i doseći nulu oko sredine stoljeća, govore najnovija istraživanja. Prepoznajući ovu stvarnost, veliki broj svjetskih i nacionalnih političara, poslovnih ljudi, lokalnih čelnika, ali i „malih ljudi“ podržava klimatske ambicije nazvane „net zero“ ili „nonCO2“. Inicijative su globalne, ali implementacija mora biti lokalna.

Što to zapravo znači i do kada to moramo učiniti? Smatra se da postizemo net zero emisije kada ne ispuštamo u atmosferu stakleničke plinove uzrokovane ljudskim djelovanjem. Preostali staklenički plinovi trebaju se uravnotežiti s ekvivalentnom količinom uklanjanja ugljika u neke ponore, kao što su obnavljanje šuma, tehnologijom hvatanja i skladištenja i sl.

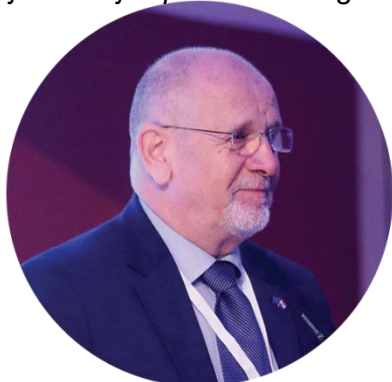
Odgovori na pitanje do kada ovise o scenarijima prihvatljive nad-temperature iznad sadašnje, globalno na zemlji. Prema Pariškom sporazumu složili smo se ograničiti na ne više od +1,5°C. Najnovije spoznaje sugeriraju da će svijet za postizanje temperaturnih ciljeva Pariškog sporazuma trebati postići net zero za CO2 ne puno kasnije od 2050. godine, a ukupno net zero, za sve emisije, ne kasnije od 2070. godine.

Ako se pitamo ima li zemalja koji su „zapisale“ tako ambiciozne ciljeve, odgovor je da. Dvadesetak je zemalja već definiralo svoje ciljeve koje vode tom zajedničkom cilju i to u dokumentima koji obvezuju, a još je naznaka da se preko 120 zemalja obvezalo raditi na ciljevima net zero emisija, uključujući i najmanje razvijene zemlje.

A kako to postići? Valja kazati za početak da se politike, tehnologije i ljudsko ponašanje moraju promijeniti. Na primjer, želimo li do +1,5°C, trebalo bi da OIE do 2050. proizvode od 70 do 85% električne energije. Mjere energetske učinkovitosti i zamjene goriva presudne su za transport. No, mjere u energetici neće biti dovoljne. Morat će se djelovati u svim sektorima (hrana, otpad, zemljane površine i sl.)

Imamo li tehnologije za sve to? Dobra je vijest da je većina tehnologija u energetici, a koje su nam potrebne, dostupna i da su već sada konkurentne tradicionalnim. Energetska tranzicija je tehnički i ekonomski izvediva. Sunce i vjetar pružaju jeftiniju energiju prema ostalim tehnologijama u više od 2/3 svijeta. Znamo, sve to neće biti dovoljno. Bit će potrebno nadoknaditi emisije sektora u kojima je postizanje nulte emisije teže, poput zrakoplovstva ili brodarstva. Ipak, ima naznaka da bi se i taj problem mogao riješiti proizvodnjom zelenog vodika i njegovim korištenjem kao „novog“ goriva. Nije ni to sve. Trebat ćemo imati i odgovore na pitanja vremenske ovisnosti obnovljivih izvora. Trebat će nam više energijskih spremišta. Trebat će nam i odgovori kako optimalno proširiti prijenosne i/ili distributivne mreže. Trebat će nam znanje i tehnologije za napredne mreže (engl. Smart Grid). Kao i u svakoj drugoj tranziciji svi odgovori danas ne postoje. No, valja biti optimist. Odgovora da već danas krenemo u tom smjeru ima dovoljno, a ostatak ćemo razvijati putem.

O svim ovim temama željama nam je razgovarati, na ovom Panelu, s društvenim dionicima regije koje oblikuju i provode energetske tranzicije."

MODERATOR
Prof. dr. sc. Slavko Krajcar
Sveučilište u Zagrebu
Fakultet elektrotehnike i računarstva,

KLUB 1000 MW**INVESTICIONI CIKLUSI - GRADNJA NOVIH ENERGETSKIH KAPACITETA**

Poštovani učesnici Samita energetike SET 2021, jednog od najvećih regionalnih događaja koji se bavi temama iz energetike, danas ćemo razgovarati o strateškim pravcima kretanja i razvoja energetskog sektora ne samo u BiH, već i regionu, sa osvrtom gdje smo u odnosu na razvijene zemlje zapada.

Kao što i sam naziv panela govori fokus diskusije će biti novi investicioni ciklusi koji očekuju elektroprivrede Bosne i Hercegovine, regiona, koji se ogledaju kroz gradnju novih energetskih kapaciteta za proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora. To je ujedno i strateški cilj elektroprivreda kako naše zemlje, tako i zemalja u region, kontinuirano povećanje proizvodnih kapaciteta na bazi obnovljivih izvora.

Sigurno je da će proces okretanja ka zelenoj energiji biti veoma izazovan, ali to je put kojim definitivno trebamo ići, bez obzira na probleme i poteškoće koje nas na njemu očekuju. Iskustva zemalja iz regiona pomoći da ih prebrodimo i postignemo konačan cilj a to je dekarbonizacija, odnosno ulaganja u energetiku koja se zasniva na korišćenju obnovljivih izvora – vjetra, sunca, ali i biomase.

Uz cijeli ovaj proces koji nas očekuje neophodno je obezbijediti ekonomsku održivost, energetske nezavisnost i stabilnost, kao i ekološku prihvatljivost elektroenergetskog sektora.

U skladu sa obavezama iz Zakona o električnoj energiji proisteklog iz evropske legislative, a koji podrazumijeva novi pristup u organizaciji cjelokupnog elektroenergetskog sektora u državi, reforme su već započete kao i projekti izgradnje energetskih kapaciteta iz obnovljivih izvora energije. Strateškim dokumentima planirane su investicije u elektroenergetski sektor, najvećim dijelom u nove objekte. Naša orijentacija treba da bude usklađena sa praksom u Evropi, a u Bosni i Hercegovini već postoji napredak u energetskom sektoru.

Izgradnjom novih energetskih izvora cilj je izvršiti lagani prelaz sa jednog na drugi način proizvodnje električne energije, uz očuvanje energetske stabilnosti.

Održavanje samita poput ovoga u Trebinju je sigurno od velikog značaja. Sa jedne strane imamo eminentne stručnjake iz oblasti energetike, od kojih ćemo dobiti smjernice šta i kako trebamo raditi u svjetlu gradnje novih energetskih kapaciteta. Dok sa druge strane, imamo donosioce odluka i nosioce vlasti na kojima je zadatak da se zaključci, koji će proizaći sa Samita, provedu u praksi.

Od ovoj samita očekujemo da nam da smjernice na koji način se elektroprivrede u Bosni i Hercegovini moraju kretati kako bi do 2050. godine izbacile ugalj iz proizvodnje električne energije.

Od izuzetnog značaja je čuti kako su to uradile zemlje u regionu, kao i koji su problemi i prepreke sa kojima su se one suočile, kako bismo nastojali da ih mi izbjegnemo koliko je to moguće i što brže i uspješnije pređemo na obnovljive izvore energije u proizvodnji električne energije.

Sagovornici na panelu su rukovodeći ljudi elektroprivreda Bosne i Hercegovine i zemalja u okruženju, stručnjak za infrastrukturu Sekretarijata energetske zajednice, kao i član Uprave za tehničke poslove Elnos grupe Banja Luka.

MODERATOR
Goran Račić
Područna Privredna komora Banja Luka
Predsjednik
Bosna i Hercegovina

USPOSTAVLJANJE ORGANIZOVANOG TRŽIŠTA ELEKTRIČNE ENERGIJE U REGIONU

Imperativ energetske politike savremenog društva predstavlja dobro organizovano tržište električne energije, zasnovano na zdravoj konkurenciji i nediskriminatornim i transparentnim principima. Tržište organizovano na ovakav način za rezultat ima siguran i efikasan rad elektroenergetskog sistema, odnosno pouzdano snabdevanje kupaca električnom energijom.

Razvoj tržišta električne energije, od početka liberalizacije do danas, pored obezbeđenja osnovnog cilja - sigurnog, pouzdanog i ekonomičnog rada elektroenergetskog sistema, zavisio je i od potreba tržišnih učesnika. Upravo njihove potrebe, ali i mogućnosti su između ostalog definisale i buduće pravce razvoja tržišta električne energije.

Ključni strateški pravac razvoja evropskog tržišta jeste centralizacije tržišnih procesa na pan-evropskom nivou. U skladu sa uredbama Evropske komisije, definisani su projekti koji za cilj imaju centralizaciju pre svega tržišnih funkcija koje su u ovom trenutku u nadležnostima operatora prenosnih sistema i u okvirima nacionalnog zakonodavstva. Povezivanje organizovanih tržišta električne energije (MRC), implementacija koordinisanih aukcija prenosnih kapaciteta (JAO/SEE CAO), uspostavljanje jedinstvenog evropskog balansnog tržišta (IGCC/MARI/PICASSO/TERRE), kao i uspostavljanje regionalnih centara za koordinaciju sigurnosti (SCC/TSCNET/CORES0) predstavljaju prve projekte pomenutog koncepta centralizacije energetske sektora.

Poseban izazov u procesu centralizacije tržišnih procesa predstavlja činjenica da evropske zemlje koje nisu članice Evropske unije nemaju obavezu direktne primene novih evropskih propisa. Ovo je naročito izraženo u slučajevima u kojima zbog tehničkih ograničenja postoji neophodnost jednovremene implementacije propisa u svim evropskim zemljama. U ovom trenutku zemlje članice Energetske zajednice, su u određenoj meri izvršile transponovanje evropske regulative iz tzv 3.energetskog paketa u nacionalno zakonodavstvo.

Drugi strateški pravac razvoja tržišta električne energije svakako predstavlja dekarbonizacija energetske sektora i integraciju obnovljivih izvora električne energije na tržište električne energije.

Integracija obnovljivih izvora električne energije, kao jednog od osnovnih resursa u proizvodnji električne energije u budućnosti, predstavlja jedan od osnovnih strateških pravaca daljeg razvoja elektroenergetskog sektora i sa aspekta ostvarenja održivog razvoja i zaštite čovekove okoline. Zemlje zapadnog Balkana, kao i zemlje članice Evropske unije, imaju obavezu povećanja udela proizvedene električne energije iz obnovljivih izvora, a diskretni proces migracije proizvodnje električne energije sa fosilnih goriva na obnovljive izvore energije je „pomognut“ sistemima podsticaja, odnosno uvođenjem sistema fid-in tarife, tržišne premije i garancija porekla.

Model budućeg, savremenog tržišta u mnogome će zavisiti od aktivnog pristupa korisnika distributivne mreže. Ovde se pre svega misli na potrošače – kroz uloge „prosumer-a“ ili aktivnog kupca, zatim sasvim novih učesnika na tržištu električne energije kao što su skladišta i agregatori, kao i koncepta elektromobilitija, odnosno punjača električnih automobila i njihovog uticaja na elektroenergetski sistem.

Novi tržišni model bi svakako trebalo da omogući da budemo korak bliže ostavrenju koncepta društvene dobrobiti (social welfare) u elektroenergetskom sektoru. Korisnicima elektroenergetskog sistema bi doneo mogućnost uštede u procesu nabavke električne energije, odnosno pružio priliku za ostvarivanje profita izvan osnovne delatnosti njihovog poslovanja, dok sa druge strane za operatore sistema ovo bi značilo dobijanje novih resursa u cilju efikasnijeg upravljanja elektroenergetskim sistemom.

MODERATOR
Marko Janković
Direkcija za tržište EMS
Direktor
Republika Srbija

JP ELEKTROPRIVREDA
HRVATSKE ZAJEDNICE HERCEG BOSNE d.d. Mostar

INVESTICIONO RAZVOJNA BANKA REPUBLIKE SRPSKE

 UniCredit Bank Banja Luka

**GREEN
CLIMATE
FUND**

Фонд за заштиту животне средине
и енергетску ефикасност Републике Српске

Environmental Protection and Energy
Efficiency Fund of the Republic of Srpska

m:tel

imate prijatelje!

www.budapests:

Kaldera
ENERGY FOR LIFE

VEGREBAK
d.o.o.

PROINTER
IT SOLUTIONS AND SERVICES

REFORMA SEKTORA DALJINSKOG GREJANJA U REGIJI

U prethodnom periodu su izuzetno intenzivirane aktivnosti i postignut konsenzus na globalnom nivou o neophodnosti da sve države i međunarodne organizacije urade što je moguće više u borbi protiv klimatskih promena i unapređenju životne sredine. Jedan od dokaza za to je potpisivanje Sofijske deklaraciju o Zelenoj agendi za Zapadni Balkan koju su sve zemlje Zapadnog Balkana potpisale sa EU 10. novembra 2020. godine. Deklaracijom se otvorila mogućnost za obezbeđenje značajnih finansijski sredstava za podršku projektima koji povećavaju udeo zelene energije, ali se i prihvatila obaveza sprovođenja veoma bitnih i konkretnih koraka koji će zahtevati značajnu posvećenost i sinergiju u radu svih zainteresovanih strana. Sama deklaracija se zasniva na pet stubova – klima – energija – mobilnost, cirkularna ekonomija, smanjenje zagađenja, održiva poljoprivreda i proizvodnja hrane – bio diverzitet. Deklaracija će imati presudan uticaj na buduće pravce razvoja energetike u regionu kroz obaveze usklađivanja sa EU regulativom u oblasti klimatskih zakona, postizanja energetske i klimatske ciljeve u skladu sa obavezama proizašlim iz sporazuma iz okvira Evropske energetske zajednice, izrade Nacionalnih planova za energiju i klimu (NEAP), usklađivanje sa EU Emissions Trading Scheme – sistemom trgovine CO₂ emisijama, itd. Upravo reforma sektora daljinskog grejanja i hlađenja može i mora značajno da doprinese ovim ciljevima.

2030 energy and climate targets in line with the Energy Community framework and EU *acquis*

Reformu sektora daljinskog grejanja i hlađenja je moguće ostvariti kroz tri osnovna pravca razvoja: povećanjem udela obnovljivih izvora energije u sistemu, odnosno dekarbonizacijom, priključenjem novih korisnika i gašenjem individualnih kotlarnica, kao i povećanjem energetske efikasnosti svim delovima sistema (proizvodnji, distribuciji i snabdevanju) što uključuje i energetske sanacije već priključenih objekata.

U zemljama regiona postoji značajno nasleđe izgradnje i upravljanja sistemima daljinskog grejanja. U najvećem broju sistema u regionu, postignut je i značajan nivo modernizacije, uz konstantno podizanje energetike efikasnosti i snižavanje radnih temperatura u svim delovima sistema. To je mnoge sisteme u regionu dovelo do stanja da se mogu smatrati tzv. sistemima treće generacije. U isto vreme to ih čini pogodnima za dalje unapređenje ka sistemima četvrte generacije, što podrazumeva i značajno povećanje udela obnovljivih izvora energije. Većina preduslova je već tu, i na mnogim sistemima se već intenzivno radi na unapređenjima.

Unapređenje sistema daljinskog grejanja i hlađenja podrazumeva čitav niz kompleksnih aktivnosti kao što su:

1. Izrada strateškog pristupa i **formiranje održivih podsticajnih mehanizama** za uvođenje obnovljivih izvora, gašenje kotlarnica, priključenje postojećih i novih objekata .
2. Formiranje mehanizama koji će stimulisati lokalne samouprave i operatere SDG da priključuju nove objekte na sistem **gase kotlarnice koje su u javnom vlasništvu**, a koje koriste zagađujuće energente, neefikasne su i proizvode velike operativne troškove. Mehanizmi bi se na poseban način morali baviti i **gašenjem kotlarnica koje su u privatnom vlasništvu**.
3. Formiranje **sveobuhvatnih programa toplifikacije, gašenja kotlarnica** u postojećim i novoizgrađenim objektima ali i priključenja privremeno ili trajno isključenih korisnika (posebno pojedinačnih jedinica u višestambenim zgradama). Programi su potrebni da bi jasno definisali prava i obaveze svih učesnika, finansijske i podsticajne mehanizme, itd.
4. Formiranje mehanizama za podršku stambenim zajednicama i stanarima objekata da obezbede finansiranje, projektovanje i izgradnju **unutrašnjih instalacija grejanja radi priključenja na SDG**.
5. Formiranje mehanizama za podršku stambenim zajednicama i stanarima objekata (već priključenim na SDG) da obezbede finansiranje, projektovanje i izvođenje radova na **energetskoj sanaciji stambenih zgrada**, ugradnji termostatskih ventila i uređaja za merenje sopstvene pojedinačne potrošnje - merila i/ili delitelja toplote.
6. **Fokusiran pristup ka svakom gradu i SDG u cilju izrade individualnih rešenja** koja su u skladu sa strateškim okvirom ali uvažavaju specifičnosti i prilike za unapređenje svakog pojedinačnog sistema. Ovakav pristup zahteva značajno angažovanje ali nema alternativu, s obzirom da se je značajan deo ingerencija vezanih za SDG na lokalnom nivou.
7. **Podsticanje privatne inicijative**. Nije moguće zadovoljiti sve potrebe za investiranjem u dekarbonizaciju i proširenje SDG iz javnih sredstava. Tamo gde javni sektor nema kapacitet da investira, izgradi ili efikasno upravlja postrojenjima ili delovima SDG-a, potrebno je **podstaci privatnu inicijativu** i formiranje tržišta.
8. **Razvoj tržišta** obnovljivih izvora energije u SDG-u, ali i unapređenje tržišta u polju radova na energetskoj sanaciji objekata i izgradnji energetskih instalacija. Ujedno i podizanje kadrovskih,

finansijskih, organizacionih i drugih kapaciteta svih učesnika u procesima – kako javnog tako i privatnog sektora.

9. **Unifikacija regulative**, pravila o radu sistema, programa priključenja i ostalih ključnih akata i procedura koji utiču na posmatrane procese, a koji u ovom trenutku drastično variraju od države do države i od grada do grada.
10. Kreiranje novih i efikasnije **korišćenje već postojećih podsticajnih mehanizama** kao što su postojeći fondova za zaštitu životne sredine, itd.

Očekivani efekti od proširenja i unapređenja sistema

Projekti unapređenja daljinskog grejanja i hlađenja omogućavaju značajno unapređenje kvaliteta vazduha i prelaz na nisko-karbonsku isporuku toplotne energije u cilju dekarbonizacije sektora grejanja i hlađenja. Osim toga, ovi projekti imaju potencijal da snažno doprinesu ekonomskom razvoju, kako sa direktnim, tako i sa indirektnim koristima, uključujući važan doprinos povećanju broja radnih mesta i budžetskih prihoda. Neki od pozitivnih efekata sprovedenih mera bi bili:

1. Smanjenje zagađenja vazduha od strane neefikasnih individualnih ložišta (PM10, PM2,5, NOx, SO2, čađ),
2. Smanjenje emisija CO2,
3. Povećanje komfora boravka korisnika u objektima,
4. Rasterećenje elektroenergetskog sistema od dela potrošača koji koriste električnu energiju za grejanje na neefikasan način (grejalice, el. grejači, itd.),
5. Omogućavanje isporuke obnovljive i otpadne toplotne energije tamo gde je to inače drugačije teško moguće (urbana gradska jezgra),
6. Generisanje značajnih investicija i podizanje kapaciteta lokalne/regionalne industrije i preduzetništva,
7. Unapređenje kadrovskih kapaciteta svih učesnika u realizaciji projekata (republički i lokalni nivo, kompanije, itd.) uvođenje novih tehnologija i transfera znanja,
8. Unapređenje primene novih standarda, sistema kvaliteta i menadžmenta energijom,
9. Podizanje vrednosti nekretnina i poreskih prihoda (PDV, porez na imovinu, plate zaposlenih iz privatnog sektora koji rade a realizaciji projekata, itd.),
10. Direktno generisanje novih radnih mesta, kako u kompanijama koje učestvuju u realizaciji projekata, tako i u kompanijama koje upravljaju sistemima u slučaju realizacije JPP projekata,
11. Šire ekonomske koristi mogu se ostvariti smanjenjem uticajima na zdravlje ljudi i troškova zdravstvenog sistema usled smanjenog obolevanja od respiratornih, kardioloških i drugih oboljenja,
12. Smanjenje uticaja zagađenja, respiratornih infekcija i epidemija kao što je COVID 19, kako na zdravlje ljudi, tako i na troškove funkcionisanja zdravstvenog sistema,
13. Mogućnost za skladištenje viškova električne energije dobijenih iz obnovljivih izvora, kroz skladištenje toplotne energije dobijene iz toplotnih pumpi i drugim načinima efikasne transformacije električne u toplotnu energiju,
14. Pružanje naprednih usluga grejanja i hlađenja kroz implementaciju centralizovanih i lokalnih smart rešenja.

MODERATOR
Bojan Bogdanović
Upravnik Fonda za OIE EBRD
Republika Srbija

HIBRIDNA ENERGETSKA BUDUĆNOST

"Digitalna transformacija elektroenergetskog sektora kao posljedica decentralizacije proizvodnje električne energije, razvoja tržišta električne energije i automatizacije elektroenergetskih podsustava uvela je niz novih tehnologija i pristupa u povezivanju opreme i uređaja različitih proizvođača. Sustavi vođenja elektrodistribucijskih postrojenja zahtijevaju sveobuhvatni, efikasni i vertikalno integrirani sustav koji omogućuje odgovore na izazove novog okruženja uz visoku razinu osiguranja kontinuiteta poslovanja i sigurnosti.

Trenutni industrijski trendovi usmjereni su ka stvaranju tehnoloških platformi koje obuhvaćaju djelatnosti i zadaće današnjih operatora elektroenergetskih sustava kao što su efikasno vođenje elektroenergetskog sustava uz značajnu integraciju obnovljivih izvora i demokratizaciju tržišta električne energije. Sve navedeno uvjetuje stvaranje nove perspektive na rješavanju postojećih i novih izazova uvodeći tehnologije i rješenja poput digitalnih platformi, blockchain-a, aktivnog upravljanja potrošnjom, ostvarivanja kibernetičke sigurnost i stvaranja partnerskih ekosustava proizvođača opreme i pružatelja usluge radi osiguranja kontinuiteta poslovanja.

U ovom panelu pokušat ćemo odgovoriti na pitanja:

- Koji je glavni smjer digitalne transformacije operatora elektroenergetskog sustava?*
- Koja su nova načela i izazovi vođenja elektroenergetskog sustava uvjetovana tehnološkim trendovima?*
- Na koji način ostvariti dodatnu vrijednost za dugotrajno održive partnerske ekosustave?*
- Što su preduvjeti kibernetički sigurnog i održivog poslovanja operatora?*
- Na koji način se u navedene trendove uklapaju blockchain, digitalne platforme i rješenja temeljena na otvorenom kodu?*
- Na koji način masovna elektrifikacija (npr. proliferacija elektromobila) i promjene navika kupaca (prosumeri) utječu na rad elektroenergetskog sustava?*

Dodatno, namjera panela je uključivanje korisnika i proizvođača u zajedničku diskusiju s ciljem fokusiranja na ključne komponente pronalaska optimalnog rješenja upravljanja sustavom koja daje najveću poslovnu vrijednost samim korisnicima.

MODERATOR
Ivan Periša
Direktor ODS HEP
Republika Hrvatska

RAZVOJ POTENCIJALA OBNOVLJIVIH IZVORA ENERGIJE REGIONA INTEGRACIJA OIE U ELEKTRO ENERGETSKI SISTEM

Svima je jasno da globalna virusna pandemija u vrlo kratkom vremenu promijenila svijet. Pogodila je cijelo čovječanstvo i pokazala je koliko je svjetsko gospodarstvo osjetljivo, a kad zagusti postane i rascjepkano. Koronavirus je ušao u gotovo sve sektore i lance opskrbe pa tako i u proizvodnju električne energije. Možemo li se osloniti na to da će i u budućim izvanrednim uvjetima poput ovih vladati neporemećeni tržišni odnosi i da neće biti otkazivanja ugovora o isporuci energije? Ili da neće biti znatnog dizanja cijena energije potaknutih većom potražnjom za njezinim uvozom?

Mnoga pitanja, koja si prije pandemije nismo postavljali, nametnula su se sama. Zato ovu krizu treba iskoristiti kao pouku i priliku da ozbiljnije shvatimo stratešku važnost vlastite proizvodnje energije. Zbog nužnosti smanjenja emisija CO2 ta energija treba biti proizvedena iz obnovljivih izvora. To više nije pitanje izbora već opstanka – to je globalni smjer održivosti.

Jedno od pitanja koje se nameće činjenicom da svakim danom sve više električne energije dolazi iz obnovljivih izvora je i ono o kapacitetima elektroenergetskih sustava – distribucije i prijenosa električne energije. Elektroenergetska mreža strateški je važna infrastruktura svake države i stoga se u nju treba konstantno ulagati kako bi sigurno pružala dovoljnu količinu električne energije. Ako se uzmu u obzir novi kapaciteti OIE koji će se spojiti na mrežu, bit će potrebna dodatna ulaganja, kako na prijenosnoj tako i na distribucijskoj razini. Iako će integrirane solarne elektrane na mjestu potrošnje olakšati utjecaj OIE na mrežu, ukupno će OIE projekti zahtijevati dodatne investicije u sustav kako bi se sva proizvedena energija dopremila do mjesta potrošnje, a prije svega do urbanih centara gdje se najviše i troši. Situacija je slična u svim zemljama regije jer obnovljivi izvori energije nova su paradigma i zahtijevaju prilagodbu davno izgrađenih sustava suvremenoj energetici.

Na inicijativu OIEH, a uz financiranje Europske banke za obnovu i razvoj (EBRD) počela je izrada studije “Analiza ključnih prepreka i prijedlog za poboljšanje integracije varijabilnih obnovljivih izvora energije u Hrvatskoj” koja će donijeti pregled trenutnog stanja prijenosnog i distribucijskog sustava električne energije u Republici Hrvatskoj te predložiti mjere koje bi mogle olakšati integraciju varijabilnih obnovljivih izvora energije u sustav. Na izradi ove studije zajednički rade FER i EIHP, dvije vodeće institucije u području elektroenergetike u široj regiji, prepoznatljive po mnogobrojnim međunarodnim i domaćim znanstvenim projektima.

Ovakve studije ključan su korak za sve zemlje u regiji, ali s obzirom na to da izazovi za razvoj OIE nisu samo tehničke naravi, itekako su važne i javne politike koje kreiraju regulatorne, administrativne i operativne okvire za OIE. Razumijevanje OIE na toj razini temelj je njegovog razvoja i preduvjet dobrobiti koju će donijeti.

Prirodni potencijal OIE u regiji je izuzetno velik. Cilj Europe, ali i svijeta, jest koristiti OIE više nego što smo to činili do sada. Energetski miks daje nam mogućnosti stvaranja balansa. Inovativnost i “know how” temelj su nam za korištenje “power to X” – grupe tehnologija za integraciju elektroenergetskog sustava, grijanja i hlađenja, transporta, industrije, sa svrhom integracije visokih udjela varijabilnih obnovljivih izvora. Svijest o benefitima domaće čiste energije sve je veća i otvara put prosumerskim modelima, snažnijem uključivanju građana i lokalnih zajednica. Stvara put zajedničkog djelovanja u kojem svi dionici prepoznaju svoju ulogu i njezinu važnost u energetskoj tranziciji.

O ovim ćemo temama razmijeniti svoja iskustva i razmišljanja na panelu “Razvoj potencijala obnovljivih izvora energije regiona i integracija OIE u elektro energetski sistem”.

MODERATOR
Maja Pokrovac
Direktor OIE Hrvatska

MODELI, USLOVI I PREPREKE ZA INVESTIRANJE U SEKTOR ENERGETIKE

"Sve veći zamah izgradnje energetske kapaciteta s fokusom na obnovljive izvore energije u BiH stvara određeni uticaj na okoliš, društvo, ekonomiju i kvalitet života u BiH.

S jedne strane pozitivan kroz upotrebu čiste energije, iskorištavanja domaćih resursa, povećanje energetske sigurnosti zemlje, ispunjavanje obaveza preuzetih iz potpisa Ugovora o uspostavi EncT, te pokreće polaganu tranziciju energetske sektora zemlje. S druge strane postoji i određeni negativni uticaji upotrebe OIE u BiH koji se ogledaju prije svega u narušavanju okoliša, smanjenja bruto bilansa uoza/izvoza zbog uvoza naprednih OIE tehnologija koje se ne proizvode van BiH, i sl.

"Naredno razdoblje" 2020-2030. nam donosi nove izazove gdje EU već postavila svoje ciljeve kao što je OIE do 2030. od 32%, EE od 32,5 % i 40% smanjenje GHG.

Pored definisanja dugoročne vizije razvoja energetike u Bosni i Hercegovini (BiH) kao važnog preduvjeta za jačanje investicijskih aktivnosti u sektoru energetike, uspostava brzog i jednostavnog postupka izdavanja dozvola je bitan faktor većeg investiranja u prijeko potrebne nove energetske objekte. Ispunjavanje međunarodnih obaveza BiH koje utječu na energetske sektor i investiranje, a od kojih je najvažniji Ugovor o uspostavi Energetske zajednice, također implicira postojanje transparentnog i efikasnog postupka izdavanja dozvola za izgradnju energetske infrastrukture za projekte od interesa za Energetsku zajednicu (PECI), navodi se u Analizi i preporukama za otklanjanje prepreka za investiranje u sektor energetike u BiH.

Bosna i Hercegovina kao zemlja koja je jedna od devet Ugovornih strana u Energetskoj zajednici, dužna je postepeno preuzimati dijelove pravne stečevine, *acquis-a*, tako što će u zakone u BiH transponirati zahtjeve i pravila odgovarajućih direktiva i uredbi Evropske unije i u oblast energetske infrastrukture, pored drugih energetske oblasti koje uključuju energetske efikasnost, sigurnost snabdijevanja i promovisanje energije iz obnovljivih izvora. Primjer je obaveza BiH da u svoj pravni okvir transponira i potom implementira Uredbu (EU) 347/2013 o smjernicama za transevropsku energetske infrastrukturu, u skladu sa Odlukom Ministarskog vijeća.

Energetske zajednice iz oktobra 2015. godine, kojom je sadržaj Uredbe 347/2013 prilagođen institucionalnom okviru Energetske zajednice.

Izgradnja energetske infrastrukture je po svojoj prirodi tehnički složen proces u svakoj zemlji, a u BiH je dodatno usložen na ustavnom strukturu zemlje jer nadležnost za izdavanje pojedinih dozvola imaju brojni i različiti nivoi vlasti – općine, kantoni, entiteti i BiH. Zato i investitori i nadležne institucije naglašavaju potrebu za organizovanijim i jednostavnijim postupkom u ovom procesu.

Dakle, BiH se nalazi i dalje pred velikim izazovima na svom putu energetske tranzicije i povećanja upotrebe OIE, na što je pristala potpisivanjem Sofijske deklaracije, da do 2050. godine dekarbonizira elektroenergetski sektor.

Kako uspostaviti održive modele, te kreirati uslove za olakšani proces investiranja u sektor energetike u BiH, prodiskutovat ćemo na današnjem panelu.

Panel ima za cilj otvoriti diskusiju među aktivnim sudionicima o trenutnom stanju investiranja u sektor energetike BiH, te uticaju na okoliš, ekonomiju i kvalitet života u BiH, prioritarnim potrebama u cilju poboljšanja kvaliteta života građana, razvoju ekonomije i očuvanju okoliša, ali prije svega razvojnim šansama BiH u procesu dekarbonizacije. "

MODERATOR
Nihad Harbaš
nLogic Sarajevo
Bosna i Hercegovina

HOTEL CENTRAL PARK

T R E B I N J E

Hotel se nalazi u zgradi koja ima veoma zanimljivu istoriju i tradiciju. Sagrađena je 1894. godine, ubrzo poslije dolaska austrougarske monarhije na ove prostore, u arhitektonskom stilu koji je dominirao u drugoj polovini 19. vijeka. Isti stil nalazimo u svim velikim evropskim prestonicama poput Beča i Praga. Autentični izgled zgrade je sačuvan prilikom njene restauracije. Prvobitna namjena je bila administrativno-upravnog karaktera, sve do Prvog svjetskog rata. Potom je, zbog svoje veličine i pozicije, korišćena kao osnovna i srednja škola, a zatim kao đачki dom.

MOTEL KONAK, MOSKO

Objekat je počeo sa radom 1972. godine pod nazivom "Lovac". Od svog otvaranja, pa do danas njeguje i nudi svojim gostima hercegovačke specijalitete. Ono po čemu je restoran prepoznatljiv je jagnjetina sa ražnja, koja je ujedno specijalitet kuće. Pored pečenja, restoran nudi autohtona hercegovačka jela, ribu i jela sa roštilja. Sam objekat je izgrađen je u hercegovačkom stilu sa moderno uređenim unutrašnjim enterijerom.

U sastavu objekta nalazi se restoran koji raspolaže sa oko 250 mjesta, od toga 100 mjesta u zatvorenom dijelu i 150 mjesta raspoređenih na tri terase. Pored restorana nalazi se Hercegovačka kuća, jedinstvena na području Hercegovine zbog autentičnog ambijenta kapaciteta 80 mjesta, te sala za slavlja, prezentacije i kongrese sa 500 mjesta. U sklopu objekta se nalazi i hotel koji raspolaže sa 170 ležajeva raspoređenih u jednokrevetnim, dvokrevetnim, trokrevetnim, četvorkrevetnim sobama i apartmanom.

KONTAKT

Mosko bb
Trebinje

Kontakt Info +387 59 481-288 Recepcija
email:motelkonak@yahoo.com

Vukoje®

Vina carskih vinograda.

PODRUMI VUKOJE · 1982

STIGAO JE EVROPSKI JEEP® COMPASS

100% JEEP® = 0% CARINE

NIKAD BLIŽI I NIKAD DOSTUPNIJI

JEEP COMPASS LIMITED

45.990 KM

Jeep
THERE'S ONLY ONE

OVLAŠĆENI DILERI: MARKETAUTO: Svetosavska 221, 051 507 349, info@fiat-auto.ba, Laktaši
AUTO CENTAR ITALY: Safeta Zajke 175, 033 712 000, prodaja@aci.ba, Sarajevo
AUTO START: Vrapčići bb, 036 557 150, prodajavozila2@autostart.ba, Mostar

Z.P. HIDROELEKTRANE NA VRBASU
MRKONJIĆ GRAD

Z.P. RUDNIK I TERMOELEKTRANA
GACKO

З.П. ХИДРОЕЛЕКТРАНЕ НА ТРЕБИШЊИЦИ
ТРЕБИЊЕ

Z.P. HIDROELEKTRANE NA DRINI
VIŠEGRAD

ELEKTROKRAJINA
BANJA LUKA

Z.P. ELEKTRODISTRIBUCIJA
PALE

Z.P. ELEKTRO BIJELJINA
BIJELJINA

Z.P. ELEKTRO-DOBOJ
DOBOJ

СОГРС
САВЕЗ ОПШТИНА И ГРАДОВА
РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Глас Српске

ХЕРЦЕГ РТВ
www.herceg.tv

SAMIT ENERGETSKE
BUDUĆNOSTI
SET TREBINJE 2021

20-21.
MAJ

J.U. KULTURNI CENTAR TREBINJE,
REPUBLIKA SRPSKA

SET
SAMIT ENERGETIKE TREBINJE
www.setrebinje.com